

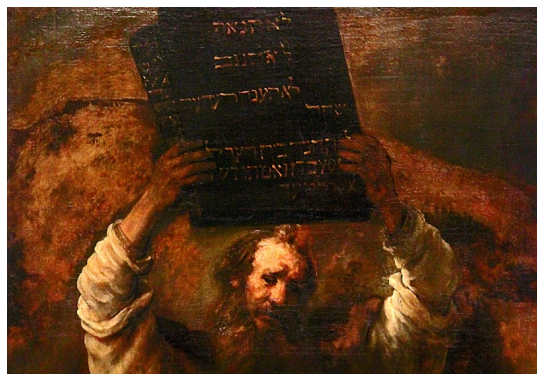
Dekalóg – Desať Božích prikázaní

Prof. ThDr. Mgr. Helena Hrehová, PhD.

19. februára 2022 ✝ Cirkev

Katolícka morálka stojí na dvoch kľúčových pilieroch: na starozákonných prikázaniach daných Mojžišovi na vrchu Sinaj, a na blahoslavenstvách vyhlásených Ježišom Kristom v *Programovej reči* na vrchu blahoslavenstiev, ktoré sú zároveň „Magnou chartou“ *Nového zákona*.

Boh dal desať Božích prikázaní izraelskému národu prostredníctvom Mojžiša. Izrael sa totiž po oslobodení z Egypta stal akoby dospelým. Boh, ktorý sa prejavil ako jeho osloboditeľ, s ním uzavrel zmluvu: Izrael mal poslúchať Boha a Boh mu mal za to žehnať! Tento imperatív sa stal pre izraelský ľud záväzným a Zákon, spečatený v tejto Zmluve, milosťou a auto-epifániou Boha. Požiadavky dané Mojžišovi určovali, ako majú žiť ľudia <podľa Boha>, a teda vo svojej plnej dôstojnosti.

Zdroj: flickr.com

Úvod

Katolícka morálka stojí na dvoch kľúčových pilieroch: na starozákonných prikázaniach daných Mojžišovi na vrchu Sinaj, a na blahoslavenstvách vyhlásených Ježišom Kristom v *Programovej reči* na vrchu blahoslavenstiev, ktoré sú zároveň „Magnou chartou“ *Nového zákona*.

Boh dal desať Božích prikázaní izraelskému národu prostredníctvom Mojžiša.^[1] Izrael sa totiž po oslobodení z Egypta stal akoby dospelým. Boh, ktorý sa prejavil ako jeho osloboditeľ, s ním uzavrel zmluvu: Izrael^[2] mal poslúchať Boha a Boh mu mal za to žehnať! Tento imperatív sa stal pre izraelský ľud záväzným a Zákon, spečatený v tejto Zmluve, milosťou a auto-epifániou Boha.

Požiadavky dané Mojžišovi určovali, ako majú žiť ľudia <podľa Boha>, a teda vo svojej plnej dôstojnosti. Mojžiš dal príkaz vytesať desať Božích prikázaní do dvoch kamenných tabúlí, aby boli viditeľné celému Izraelu. Desať Božích slov alebo *Dekalóg* (odvodený od gréckych slov *deká*+*logos*) neskrýva v sebe žiaden tajomný symbol, ale je súhrnom praktických požiadaviek, ktoré možno zrátať na desiatich prstoch. Mojžiš pripojil k *Dekalógu*^[3] aj iné nariadenia, ktorých celok tvorí „*Kniha Zmluvy*“. Ide o zákon, ktorý *Biblia* uchovala na dvoch miestach, to znamená v dvoch písomných redakciách: v knihách: Ex 20,2–17 (prameň elohistický) a v Dt 5,6–21 (prameň jahvistický), ktorý je súčasťou deuteronomického kódexu. Medzi odchýlkami v týchto dvoch prameňoch (spolu je ich 20), možno nájsť isté diferencie, ktoré sa týkajú

sobotného oddychu, stvoriteľských činov, alebo aj vzťahu muža a ženy v poslednom prikázaní.

Prvé tri prikázania mali upriamiť zrak ľudu smerom vertikálnym. Sú to nariadenia dotýkajúce sa vzťahu človeka voči Bohu a ostatných šesť prikázaní (z druhej tabule) upriamuje pozornosť Izraela k horizontu: na vzťah človeka k iným ľuďom, k prírode a k veciam, od ktorých závisí spoločenský a sociálno-praktický život. Z povedaného vyplýva, že *Desať Božích prikázaní* plní aj pedagogicko-výchovnú funkciu. Absolútna záväznosť *Dekalógu* platí fakticky od čias Mojžiša až po naše dni. Nikto z ľudí nič lepšie nevymyslel, aj preto je každý pokus o relativizáciu požiadaviek z vrchu Sinaj nebezpečný.

Požiadavky *Desatora* sú na prvý pohľad veľmi jednoduché, no napriek tomu je v nich prítomná celá prirodzená morálka dohliadajúca na to, čo človek robí. Syntetizovať tieto požiadavky nie je však až také jednoduché, a to najmä preto, že ide o veľmi dlhé časové obdobie (celé tisícročia). Izraelu mali byť požiadavky z *Desatora* neustále pripomínané, a to sprostredkované cez kňazov a prorokov, alebo aj v starozákonných spisoch a prostredníctvom židovských mudrcov (*Kniha múdrosti*, *Kniha prísloví*, *Kniha Sirachova*).

Hlavnou cnosťou starozákonnej morálky bola predovšetkým spravodlivosť grécky *dikaio syne*, latinsky *iustitia*). Večný Boží zákon (*lex aeterna*) sa ozýva v srdciach všetkých ľudí predovšetkým prostredníctvom *svedomia* (grécky *syneidesis*, latinsky *conscientia*), ktorý sa v človeku ozýva ako prirodzený zákon (*lex naturalis*). Prv ako sa dotkneme jednotlivých prikázaní z *Desatora*, je dôležité hlbšie objasniť dve otázky: Kto je Boh? Kto je človek?

Boh (grécky *Theos*, latinsky *Deus*) je ten, ktorý je od večnosti. Nemá počiatok, ani koniec. On je Alfa aj Omega. Sám nestvorený je Stvoriteľom sveta i človeka, všemohúci, vševediaci, milujúci svoje stvorenia, dávajúci poriadok všetkým veciam. V dejinách spásy sa prejavuje ako Trojjediný, teda v troch rozličných Osobách tej istej podstaty: ako Boh Otec a Stvoriteľ všetkého, ako Boh Syn a Vykupiteľ ľudstva i sveta a ako Boh Duch Svätý Posvätitel'.

Človek (grécky *anthropos*, latinsky *homo*) je v ponímaní katolíckej teológie bytím stvoreným podľa Božieho obrazu – *imago Dei* (porov. Gn 1,26–27). Stvoriteľ ho chcel mať pre seba. „*Boh stvoril človeka len o niečo menšieho od anjelov, slávou a cťou ho ovenčil...*“, ako to dokumentuje Žalm (8,6–7). Zo slov žalmistu možno vydedukovať, že človek je racionálnym bytím, najdokonalejším spomedzi všetkých stvorených bytí na Zemi. Vzťahuje sa na neho atribút *humanus* (ľudský). Ranostredoveký filozof Boethius (480 – 526) vo svojom diele *Contra Eutichen et Nestorium* upresnil koncept ľudskej osoby definíciou: „*Osoba je racionálnej povahy a individuálnej podstaty*“ [4], čím naznačil, že ide o nezameniteľné personálno-autonómne bytie.

Človek ako osoba je dotovaný intelektom, ktorý si nemôže dať sám, no vďaka intelektu a racionálnej povahe dokáže rozvíjať vlastný rozum a prehĺbovať poznanie o Bohu, o ľuďoch, o svete, o zmysle a celi života. Znakom ľudskej dôstojnosti je okrem rozumu aj slobodná vôľa. Na strane druhej je osoba tajomstvom – *mystériom* pre seba i pre druhých. Okrem viditeľného materiálneho tela má aj duchovnú dušu. Je bytím s duchovnou tvárou a zároveň pútnikom na ceste (*homo viator*), to znamená niekým, kto hľadá pravdu, ako

to akcentoval francúzsky filozof a predstaviteľ filozofie existencializmu Gabriel Marcel (1889 – 1973).

Pravda, ktorú hľadá, je svetlom, preto je úlohou človeka starať sa o to, aby mu toto svetlo nezhaslo. Rozum v integrite s vierou potvrdzujú potrebu riadiť sa podľa rozumných zásad a morálnych princípov, ktoré umožňujú ľuďom vytvárať dobré zákony so zámerom, aby sa zo života nevytratila ľudskosť.

Ľudskosť predpokladá poznanie pravdy a pravda osvetľuje cestu k dobru, ktoré možno zakúšať podobne ako lásku, alebo aj krásu. Na základe skúsenosti s dobrými vecami si vieme predstaviť dobro v praktickom živote, ako napr. dobré slovo, dobré prostriedky, dobrý cieľ, dobré správanie, dobré vzťahy, dobrý život. Z týchto atribútov možno usúdiť, že tak ako je predmetom filozofie pravda, tak je predmetom morálky dobro.

Zmienku o dobre nachádzame už na prvých stránkach *Biblie*. Zaznieva vlastne po každom stvoriteľskom dni: „*a bolo to dobré...*“ (Gn 1,1–31). Boh vie, čo je dobré aj čo je zlé. Ľudia, naopak, sa majú Boha pýtať, čo je dobré a čo zlé. Aj v morálke sa pýtame: Je niečo dobré, alebo zlé? Napríklad, je abort v niečom dobrý? Alebo je abort lepší ako právo, ktoré ho umožňuje? Z tohto pohľadu sa morálka javí ako svedectvo o pochopení tajomstva života. Pravda a dobro sú v tomto zmysle otázkami života a smrti.

Samozrejme, nielen veriaci, ale aj ateisti, v sebe nosia *Boží obraz*, hoci o tom nevedia. Aj v nich sa ozýva svedomie ako vnútorný Boží zákon, ktorý ich zaväzuje konať podľa pravdy.

Základom morálky sú morálne princípy a zásady. Slovo morálka etymologicky vychádza z latinských slov *mos, mores* označujúcich mrav, zvyk, obyčaj, pravidlo, zákon, spôsob osobného správania. Morálka je teologickou vedou a zároveň duchovnou aktivitou. Od teoretických vied sa líši tým, že je orientovaná prakticky. Počíta s vierou v zjavené pravdy, ale aj s rozumnými úsudkami. Morálna teológia sa usiluje aplikovať *zjavené Božie pravdy* a *rozumné pravdy* do života, a to takým spôsobom, aby prispievali k harmonickému formovaniu morálneho charakteru jednotlivca a aj celej spoločnosti.

Cieľom katolíckej morálnej teológie je napomáhať premene človeka a prispievať tak k jeho postupnej *deifikácii* (zbožšteniu) podľa Božích požiadaviek.^[5] Morálka učí ako sa má človek správať podľa kritérií mravnosti, ktoré sú výsledkom dodržiavania *zákona lásky*. Mravný život je krásnym životom. Predpokladá dlhý proces morálneho vyzrievania, ktorému predchádza hlboká ľudskosť. V ľudskosti sa odráža *Lex divina* – absolútny zjavený Boží zákon vo forme *Dekalógu* daného Mojžišovi, ako aj v Ježišovej *Programovej reči*, a tiež aj v dobrých ľudských skutkoch pod vplyvom rozumného myslenia, ktoré vytvárajú základnú platformu pre pozitívne zákony (*lex humana*). Ľudskosť je z pohľadu filozofického myslenia pochopením zmyslu života a zároveň aplikáciou skutkov, ktoré sú „hodné človeka“, napr. rozumnosť, dobrota, pravdivosť, spravodlivosť, čestnosť, súcitnosť, empatia, zhovievavosť.

Morálny život (oproti ľudskosti) je všeobecnou ponukou k svätosti. O svätých preto hovoríme ako o dokonale dobrých a krásnych ľuďoch. Krásna je v nich pravda spolu s dobrom. Takíto ľudia sú zároveň aj múdri. Každá epocha v kontexte dejín má takýchto celostne múdrych jednotlivcov. Sú to svätí pustovníci, mučeníci, kontemplatívni ľudia, autentickí svedkovia pravdy, ktorí pochopili, že Božie zákony sú absolútne dokonalé oproti pozitívnym a menlivým ľudským zákonom.

Ľudské vlastnosti sú vlastné všetkým ľuďom, veriacim aj neveriacim. Súčasný liberálny humanizmus sa však veľmi namáha o to, aby podsúval mienku, že ľudskosť nie je ovocím dlhej histórie židovsko-kresťanského náboženstva. Tu v tomto bode si možno položiť otázku: Prečo ale práve euro-americká kultúra, kde je najviac rozšírené kresťanské náboženstvo, je všeobecne považovaná za najvyspelejšiu? Túto skutočnosť si uvedomovali pred viac ako 70 rokmi aj ideoví otcovia Európskej únie Robert Schuman (1886 – 1963), Konrád Adenauer (1876 – 1967) a Jean Monnet (1888 – 1979), no aktuálnej multikultúrnej spoločnosti táto pravda evidentne prekáža. Pravdou ale je, že žiadne zo svetových náboženstiev neprinieslo väčšie svedectvo o ľudskosti ako práve kresťanstvo, ktoré výraznou mierou prispelo k pozitívne sa formujúcej identite európskych národov, k ich vzdelanosti a bohatej kultúre.

Sekulárny svet, v ktorom žijeme, je vlastne svetom „bez Boha“, svetom nezávislým na Bohu Stvoriteľovi všetkého existujúceho, preto sa ľudstvo nachádza v slepej uličke, ktorá neponúka žiadne východiská a ani nádej pre budúcnosť. Zbožštená veda totiž nie je neomylná a pokrok nie je nekonečný. Ľudstvo nevymyslí nič lepšie, ako mu ponúka Boh a vekmi verifikovaná kresťanská tradícia. Božie prikázania a Ježišove požiadavky blahoslavenstiev z *Reči na vrchu* sú nadčasové. Je to pozvanie ľudí k pravému šťastiu na zemi, ale aj k blaženej večnosti v Božom kráľovstve.

Všetky dejinné politicko-ekonomické formácie, vrátane súčasných liberálnych demokracií, sú iba prechodnými štádiami vo vývoji ľudstva, ktoré svojimi opovážlivými pyšnými postojmi „proti Bohu“ ohrozujú ľudstvo i ľudskosť do takej miery, že sa to môže skončiť sebazničením sveta i človeka. Stačí sa zahľadiť na smutné ľudské tváre, na ich beznádej a osamotenosť, na prázdnotu vyvierajúcu z hlbokkej skepsy.

Ďalšou dôležitou vecou, ktorú chceme na tomto mieste podčiarknuť je fakt, že morálne princípy a zásady sa v žiadnej epoche nezaobídu bez hodnôt, ktoré nachádzame a postupne objavujeme vo večnom poriadku bytí. Ľudský život je nepredstaviteľný bez hodnôt. Hodnoty predstavujú vzácne kvality, ktoré motivujú ľudí k morálnym skutkom. Všetci ľudia majú v sebe cit pre hodnoty a vzťahujú sa k nim. Ľudia by sa bez nich nedokázali zorientovať v spleti mnohorakých možností a nevedeli by, čo je pre život podstatné a primárne, a čo sekundárne a terciárne.

Zdroj: wikimedia commons

Hodnoty vzbudzujú úctu, rešpekt, obdiv, nabádajú ľudí k mravnému konaniu a dávajú zmysel a cieľ životu. Od nich sa odvíjajú zákony a normy, ktoré sú buď:

a) *absolútne a zjavené*, to znamená nemenné a večné, napr. *Dekalóg*;

b) *prírodzené* (prírodzený zákon v nás – *svedomie*), ktoré sú pre každú osobu absolútne záväzné;

c) *pozitívne a rozumné* zákony a normy, ktoré aj napriek tomu, že sú menlivé, zaväzujú k povinnosti a nabádajú k osobnej zodpovednosti za všetky skutky a rozhodnutia (individuálne aj kolektívne).

Každý ľudský skutok v sebe zahŕňa dvojakú hodnotovú dimenziu: *vnútornú* a *vonkajšiu*. V oboch dimenziách rezonuje osobný aj spoločenský aspekt. Avšak ľudské postoje voči hodnotám sú relatívne, a to najmä preto, že ich ovplyvňuje individuálne poznanie a vzdelanie, ale aj viera, skúsenosť, kultúra, citlivosť, ba dokonca aj vek človeka. Aj preto sa inak pozeráme na hodnoty, keď sme deti, inak keď sme mladí a dospelí, inak keď sme rodičia a starší ľudia a inak na sklonku života.

Morálna teológia jednoznačne upiera pohľad na nadprírodzený cieľ, ku ktorému sme všetci povolaní. Zo *Zjavenia*, ktoré cez normy a pravidlá rezonuje aj v pozitívnych zákonoch, sa v praktickej rovine vyvodzuje morálny poriadok (*ordo moralis*) a jeho štruktúra. Z tohto dôvodu sa morálna teológia opiera: o *metafyziku* (postihnuteľnú ľudským rozumom), o *ontologickú pravdu* o ľudskej prirodzenosti, a tiež aj o *morálnu záväznosť* rozumných ľudí, ktorí majú morálnu povinnosť voči zjavenému, prirodzenému a aj pozitívnemu zákonu. Ľudské poznanie, dejinná skúsenosť a napokon aj praktický cieľ života majú byť orientované k dobru.

Morálka podľa Dekalógu

I. Božie prikázanie: Ja som Pán, tvoj Boh. Nebudeš mať iných Bohov okrem mňa! (Ex 20,2-17; Dt 5,6-21)

Prvé Božie prikázanie akcentuje príkaz: klaňať sa iba jedinému pravému Bohu (Bohu Abraháma, Izáka a Jakuba) a zákaz chodiť za cudzími bohmi. Žiadni cudzí bohovia nesmú byť zo strany Izraela predmetom kultu ani adorácie. Boh netoleruje žiadne iné božstvá. On odmieňa iba tých, ktorí ho milujú, ale trestá neveru. Prvé prikázanie teda evidentne odsudzuje mnohobožstvo (*polyteizmus*) a prikazuje odmietiť všetky zlaté, strieborné, medené, drevené či hlinené modly.

Hriechom proti prvému Božiemu prikázaniu je aj ateizmus, keďže je odmietnutím Boha a popretím jeho existencie. Ľudstvo, ktoré chce byť nezávislé na Bohu, a vieme to zo skúsenosti, sa takmer vždy ocitá a napokon aj zmietajú vo vlastnom chaose. Jediné Boh – Boh Abraháma, Izáka a Jakuba je živý. On dáva život a kontinuálne zasahuje do ľudských dejín. Tak ateizmus, ako aj modloslužba, sú v prvom Božom prikázaní nezlučiteľné so spoločenstvom Boha. A naopak, veriť v Boha a vydávať o ňom svedectvo je vyjadrením lásky k Trojjedinému Bohu.

Boh vždy zostáva absolútne verný svojim prisľúbeniam. Tu je dôvod, prečo sa má človek klaňať jedine jemu. Nemať iných bohov predpokladá úctu a bázeň pred absolútnym Božím majestádom. V praxi to znamená odmietanie všetky formy okultných praktík, uctievanie satana, veštenia, túžby nakloniť si skryté mocnosti, alebo zbožšťovať veci.

V súčasnosti sme svedkami nového oživenia pohanských kultov po celom svete. Stačí pripomenúť sviatok slnovratu, satanistické rituály, kult amazonskej pachamamy (bohyňa plodnosti), prehnané vyzdvihovanie

vedy, akým je v poslednom čase napríklad vakcína proti ochoreniu Covid-19 prirovnávaná až „k druhému narodeniu Pána Ježiša Krista“, alebo „k najväčšiemu daru Vianoc“. Vakcína je však vecou a nedokonalým prostriedkom, ktorý nesmie byť porovnávaný s Bohočlovekom Ježišom Kristom.

Mnohí ľudia v 21. storočí však veria iba v seba samých, v osud, spoliehajú sa na vedu a vedcov, na veštcov a na horoskopy. V našej dobe sa strácajú rozdiely medzi dobrom a zlom, medzi Bohom a bohmi, ba vlastne už niet ani hriechu, lebo všetko sa dá prekrútiť a ospravedlniť na prospech svojvôle.

Sv. Ján apoštol však aj súčasným ľuďom nadčasovo pripomína: *„Láska k Bohu spočíva v tom, že zachováme jeho prikázania“* (1Jn 5,3). Takto sa správali kresťania po celé stáročia. Od staroveku zomierali mnohí veriaci ľudia (porov. *Druhá kniha Machabejcov* 7, 1-42), tiež proroci, kresťanskí mučeníci z prvých troch storočí, ktorí odmietli pokloniť sa cudzím bohom a cisárom, ktorí sa vyhlasovali za bohov, alebo aj preto, že nechceli zaprieť učenie Ježiša Krista a pokloniť sa šelme (porov. Zj 13-14). Božie meno a viera v trojjediného Boha je až po naše dni dôvodom nespočetných protirečení, posmechom a prenasledovaní zväčša pod vplyvom zvrátených ideológií (fašizmus, komunizmus, bezbrehý liberalizmus, v súčasnosti aj genderová ideológia, alebo aj útlak kresťanov už nielen v moslimských, ale aj v západoeurópskych krajinách).

Na tomto mieste však treba tiež povedať aj to, že kresťanské uctievanie obrazov, sôch a ikon nie je v rozpore s prvým Božím prikázáním, ktoré zakazuje modly. Úctou k svätým obrazom a ikonám si pripomínáme aj v našich časoch ideálny model a zároveň sprítomnenie Ježiša Krista, Božej Matky, anjelov a svätých.

II. Nevezmeš meno Pána, svojho Boha, nadarmo (Ex 20,7; Dt 5,11)

Meno Božie je sväté. Žalmista doslova hovorí: *„Pane, náš Vládca, aké vznešené je tvoje meno na celej zemi“* (Ž 8,2). Tým je zdôvodnená ochrana Božieho mena, aby nebolo zneuctené a ani vyslovované ľahkomyselne alebo zbytočne v bežnej komunikácii.

Božie meno si má človek uchovávať v pamäti. Má si ho ctiť s bážňou, to znamená používať ho iba na to, aby Boha chválil a oslavoval (porov. Ž 29,2; 96,2; 113,1-2). V Katechizme katolíckej Cirkvi sa uvádza, že: *„(…) jeho meno bolo zjavené tým, ktorí v neho veria. Z povedaného vyplýva, že: „dar mena patrí do oblasti dôvery a intímnosti.“* [6] Zneužívať Božie meno, meno nebeského Otca, meno Pána Ježiša, meno Ducha Svätého a Panny Márie je ťažkým hriechom a rúhaním. Rovnako sa to vzťahuje aj na preklínania a zneužitie Božieho mena pri krivej prisahahe. Sv. Matúš evanjelista vo svojom evanjeliu jasne napísal: *„Nebudeš krivo prisahať, ale splníš, čo si Pánovi prisahal! No ja vám hovorím: Vôbec neprisahajte... Ale vaša reč nech je: áno – áno, nie – nie. Čo je navyše, pochádza od zlého“* (Mt 5,33-34,37).

Analogicky aj sv. Pavol vo svojich listoch, ktoré sa postupne ujali v kresťanskej tradícii, píše že *„Volanie Boha za svedka pravdy v prisahahe je dovolené iba na základe pravdy, rozvážnosti a spravodlivosti“*, to doslova znamená, že nikdy nie v dosvedčení lži, alebo v malicherných záležitostiach (porov. 2Kor 1,23; Gal 1,20).

Podobne ako Boh má svoje meno aj človek dostáva meno. Kresťan ho dostáva pri sv. krste, kedy sa stáva

Božím synom a dcérou, pretože verí, že: „*Boh volá každého po mene*“ (Iz 43,1). Meno každého človeka je posvätné. Ono je obrazom (ikonou) jeho autentickej osoby, ktorá raz bude rozpoznaná v plnom svetle.

III. Pamätaj, že máš svätiť sobotný deň! (Ex 20,8-10)

Sobotný deň má súvis s Božím stvoriteľským dielom. „*V siedmy deň Boh ukončil svoje diela... A v siedmy deň odpočíval od všetkých diel, ktoré urobil. I požehnal siedmy deň a zasvätil ho...*“ (Gn 2,2-4). Aj Izraeliti mali pracovať šesť dní a siedmy mali zasvätiť. Siedmy deň je dňom odpočinku: „*(...) lebo za šesť dní Pán stvoril nebo i zem, v siedmy deň však odpočíval a oddychoval*“ (Ex 31,17). V (Dt 5,15) sa sviatočný sobotný deň vzťahuje aj k vyslobodeniu Izraela z egyptského zajatia a sviatku Paschy: „*A pamätaj, že si bol otrokom v Egypte...*“ (Dt 16,12).

Pán Ježiš v Marekovom evanjeliu s autoritatívnou kompetenciou objašňuje dôvod odpočinku od práce: „*Sobota bola ustanovená pre človeka, a nie človek pre sobotu*“ (Mk 2,27). V sobotu je dovolené robiť dobre, napr. zachrániť život, no nie konať zlo. Siedmy deň je z tohto pohľadu dňom uctievania Boha a oslavy jeho milosrdenstva.

V *Novom zákone* kresťania slávia namiesto soboty nedeľu, teda ôsmy deň, alebo prvý deň v týždni, kedy Pán Ježiš vstal z mŕtvych (porov. Mt 28,1; Mk 16,2; Lk 24,1; Jn 20,1). Nedeľa sa tak stala zavŕšením soboty a dňom odpočinku od práce. Je to sviatočný deň spomienky na Kristovo zmŕtvychvstanie, deň stretnutí, deň modlitby, deň premýšľania, deň ticha, meditácie a vzdelávania sa v *Písme svätom*. Na toto tretie prikázanie nadväzuje aj cirkevné prikázanie o povinnosti zúčastniť sa v nedeľu a v prikázané sviatky na sv. omši.

Zdroj: wikimedia commons

IV. Cti svojho otca a svoju matku (Ex 20,12; Dt 5,6)

Štvrté a zároveň prvé prikázanie na druhej tabuli otvára usmernenie, ktoré sa dotýka medziľudských vzťahov a koordinuje poriadok lásky. Boh chcel, aby sme si hneď po ňom ctili vlastných rodičov, ktorým vďačíme za život a tiež aj za vieru a výchovu. Oni sú pre nás prirodzenou autoritou. Dali nás pokrstiť, živia nás a starajú sa o nás až do dospelosti a osamostatnenia sa. Toto je hlavným dôvodom, prečo deti nemajú zle hovoriť o svojich rodičoch a nemajú s nimi zle zaobchádzať (porov Ex 21,17; Lv 20,9; Dt 27,16). Samozrejme, pochopenie tohto prikázania závisí aj od rodinnej situácie, ktorá bola v izraelských rodinách v čase Mojžiša diametrálne odlišná od našej situácie.

Prototypom ľudského otcovstva je Božie otcovstvo a v *Novom zákone* aj model Svätej rodiny dávanej ako

vzor pre ľudskú rodinu. Už v knihe *Exodus* sa možno dočítať, že deťom je za ich úctu k rodičom prisľúbený dlhý život. Dejiny svedčia o tom, že v celej starovekej kultúre si vysoko vážili nielen rodičov, ale aj starých rodičov a všeobecne starých ľudí kvôli ich životnej skúsenosti a múdrosti.

V 21. storočí dospela naša generácia, bohužiaľ, k presnému opaku. Najdôležitejšie sú deti, dokonca omnoho viac ako rodičia. V našich časoch došlo k zmene výchovnej paradigmy a rovnako aj výchovných modelov, ktoré sa prispôbili modelu materialistického ideálu, kedy je produktivita postavená na prvé miesto v rebríčku hodnôt. Kto neprodukuje materiálne dobrá je na príťaž spoločnosti a dokonca aj vlastných detí. Mladí ľudia dnes všeobecne pohrdajú starými ľuďmi, nevážia si ich, vidia ich ako zbytočných, akoby sa ich osud o pár rokov nezopakoval aj v ich vlastných životoch.

Na strane druhej robia chybu aj súčasní rodičia, ktorí svoje potomstvo nielen nadmerne rozmaznávajú, ale sa aj pozerajú majetnícky na vlastné deti, teda nie ako na deti Božie. Nevychovávajú ich k pracovitosti, čestnosti, úprimnosti, ba aj pri výbere povolania im nezriedka vnucujú svoje predstavy, alebo vlastné nezrealizované sny. V rodinách by mala vládnuť úprimnosť, úcta, vernosť, neha, vzájomné odpustenie a rešpekt. S dešpektom k starým ľuďom sa zo spoločnosti vytráca aj úcta k vlastným predkom a k národu, čoho sme dnes svedkami. Úctivosť súvisí s ľudskou dôstojnosťou a táto výchova má byť pochopiteľne vštepovaná deťom už v rodinách a samozrejme tiež s výdatnou pomocou Cirkvi a štátu, a to bez ohľadu na ľudský vek. Boh nerátal pri stvorení prvých ľudí a ani dnes neráta s takouto logikou, aká sa nám prezentuje v súčasnosti. Cieľom ľudského života nie je produktivita, ale dokonalosť v láske a svätosť.

V. Nezabiješ! (Ex 20,13)

Ľudský život je posvätný a každý človek ostáva v osobitnom zväzku so svojím Stvoriteľom, pretože Boh je Pánom, cieľom, aj zmyslom ľudského života. Z tohto dôvodu nikto nemá právo siahnuť na život alebo vziať inému život.

Z knihy *Genezis* sa však dozvedáme, že už po prvotnej neposlušnosti zo strany prvých ľudí došlo k porušeniu Božieho zákazu jesť zo stromu poznania dobra a zla (Gn 3,1–13). V dôsledku toho spoznali prví ľudia hnev Boží i vlastný, vlastnú zlobu, žiadostivosť, závisť i nenávisť (porov. Gn, kap. 4). Postupne pochopili, že človek sa môže stať nepriateľom svojho blížneho. Boh preto po Kainovej bratovražde Ábela berie Kaina na zodpovednosť a odsudzuje jeho čin. „Čo si to urobil? Hlas krvi tvojho brata volá zo zeme ku mne“ (Gn 4,1–10).

Piate prikázanie nezabiť má všeobecnú platnosť. Zaväzuje každého človeka a všetkých ľudí. Úkladná alebo aj úmyselná vražda z akýchkoľvek dôvodov, či už politických alebo ekonomických, protirečí svätosti Stvoriteľa a dôstojnosti osoby. Toto pravidlo je neodvolateľné, a to aj napriek tomu, že základným princípom života všetkých ľudí je v prvom rade láska k sebe. V tomto zmysle je z pohľadu morálky oprávnená aj obrana vlastného života, ak sa útoku nedá zabrániť iným spôsobom.

Od princípu lásky k sebe sa odvíja aj láska k blížnemu, ktorá zakladá právo presadzovať rešpektovanie práva každého človeka na život, a to od jeho počatia až po prirodzenú smrť. Priamy umelo vyvolaný potrat, ale aj manipulácia s embryami, a rovnako aj priama chcená a asistovaná eutanázia, ktoré sú dnes mylné

považované za práva, sú morálnym zlom, ktoré sa pred Bohom nedá obhájiť. Poprava nenarodených detí nemôže byť tolerovaná a ani propagovaná ako niečo ľudské. Zo zla predsa nemožno urobiť dobro. Aj nenarodené dieťa je subjektom práva a každá vražda protirečí právu iného na život. Je to krutý, nehumánny a odsúdeniahodný čin. Človek nie je zodpovedný len za svoj život, ale jeho povinnosťou je aj chrániť životy druhých a o to viac nevinných, slabých a bezbranných.

Piatemu Božiemu prikázaniu protirečí aj samovražda, lebo človek má v sebe vrozenú prirodzenú náklonnosť chrániť si vlastný život (porov. KKC kánon 2281). Psychické poruchy, alebo aj strach pred mučením môžu však zmenšiť zodpovednosť samovraha.

Zodpovednosť za Boží príkaz *nezabiť* sa bezprostredne dotýka aj vedeckých tímov a vedeckého výskumu, ktorý má rešpektovať integritu ľudskej osoby. Úlohou ľudstva je aj povinnosť eliminovať vojny, ktoré sú nástrojom hromadného zabíjania. Na strane druhej je rovnako zakázané skúšať niečo na iných, čo nemá verifikovanú validitu (v našej realite napríklad vakcíny) bez ich slobodného súhlasu. Nemožno prikázať povinné testovanie, povinnú vakcináciu, a zakrátko možno aj vkladanie čipov osobám do organizmu a pritom sa vyhrážať slobodným občanom segregáciou a vylúčením zo spoločnosti. Ľudia majú právo na pohyb bez obmedzení, deti právo na vzdelávanie. Sloboda je Božím darom, nie darom mocných.

VI. Nescudzoložíš (Ex 20,14; Dt 5,18)

Boh stvoril človeka – muža a ženu – „na svoj obraz“ (Gn 1,27). To znamená, že ich stvoril s rovnakou dôstojnosťou a vložil do nich povolanie a aj prirodzenú schopnosť vytvoriť láskyplné vzťahy a vzájomné rodinné spoločenstvá.

Ľudská pohlavnosť je prirodzená. Z tohto pohľadu je sexualita vnímaná ako dar, ktorý sa rozvíja prostredníctvom vzájomných citov náklonnosti, lásky a plodenia, ktoré je cieľom manželstva a zároveň aj úlohou upevňovať rodinný život. Deti sú Božím darom pre manželov a tak majú byť aj prijímané. Nie sú predmetom vlastníctva a neexistuje ani právo na dieťa. Evanjelium ukazuje, že fyzická neplodnosť nie je absolútnym zlom. Neplodní manželia si môžu adoptovať dieťa na výchovu, alebo aj vykonávať nejaké iné služby na prospech blížnych.

Všeobecne sa očakáva, že sexualita bude zameraná a realizovaná predovšetkým v manželskej láske. Neovládanie seba vždy zotročuje človeka a robí ho nešťastným. Sebaovládanie je dlhotrvajúcou morálnou snahou. Súvisí s rozvojom poznania, ktoré má koordinovať človeka k láske a konaniu morálneho dobra. Cnosťou v tomto prikázaní je čistota ako „neporušenosť sily života a lásky“, ktoré nepripúšťajú dvojtvárny život. Cnosť čistoty udržiava ľudskú zmyselnosť pod kontrolou a učí sebaovládaniu, ktoré je výchovou k ľudskej slobode.

Cnosť čistoty sa prejavuje aj v priateľstve s blížnym, ktoré môže viesť k duchovnému priateľstvu. Čistotou sa vyznačujú ľudia podľa svojich rozličných stavov. Jedni v panenstve a v zasvätenom celibáte s nerozdeleným srdcom, alebo ako slobodní, ktorí majú tiež povinnosť zachovať čistotu v zdržanlivosti, napr. snúbenci. Druhí v manželstve, v ktorom manželia spoznávajú radosť zo vzájomného daru seba. Manželstvo a rodina boli chcené Bohom od počiatku sveta. Manželský zväzok je špeciálnym spoločenstvom života, trvalým

a výlučným vzťahom jednej ženy a jedného muža. Manželia tvoria jeden celok, ktorý ich oboch presahuje. Obidvaja manželia sú si rovní v právach, v dôstojnosti aj zodpovednosti. Aj manželia sú však povolani k manželskej čistote a periodickej zdržanlivosti čím tiež vydávajú pred svetom svedectvo o tomto tajomstve a o vzájomnej vernosti, ktorú si slúbili pred Bohom vo sviatosti manželstva. Modelom novozákonných manželov je Svätá rodina z Nazaretu. Z tohto pohľadu je rodina kolískou života a lásky, domácou cirkvou, je školou humánnych a morálnych cností a konzervuje v sebe historické, sociálne, ekonomické, aj kultúrno-civilizačné hodnoty.

Žiaden z vyššie spomenutých stavov nie je však nadradený inému. Cieľom všetkých stavov je smerovať k svätosti života.

Hriechom proti manželskej čistote je cudzoložstvo, ktorým sa označuje manželská nevera. Ide o pohlavný styk mimo manželstva. Kristus odsudzoval aj cudzoložstvo spáchané jednoduchou túžbou či necudným pohľadom (porov. Mt 5,27–28). Cudzoložstvo je v tomto zmysle nespravodlivosťou porušujúcou zmluvu manželského zväzku. Pán Ježiš nástojil na nerozlučiteľnosti manželstva (Mt 5,31–32; 19,3–9; Mk 10,9; Lk 16,18; 1Kor 7,10–11). Manželstvo uzavreté medzi dvomi pokrstenými, ktoré je navyše konzumované, nemôže byť rozviazané nijakou ľudskou mocou, iba smrťou (porov. KKC kán. 1141). Kánonické právo pozná iba odluku manželov, napr. vinou jedného z manželov, kedy je druhý nespravodlivo opustený.

Okrem cudzoložstva uráža dôstojnosť osoby aj chlipnosť, smilstvo, polygamia, pedofília, prostitúcia, krvismilstvo, znásilnenie, masturbácia, pornografia, ktoré sú závažnými a ťažkými previneniami.

V súčasnosti sa veľa diskutuje aj o rodovej rovnosti. Tu platí, žeby nemala byť príčinou disharmónie a diskriminácie v spoločnosti. Rodová rozdielnosť je možnosťou aktívne spolupracovať na kultivácii vzťahu muž – žena, a to s rešpektom pred vzájomnou rozdielnosťou. Rovnako sa masívne propaguje aj homosexualita medzi osobami toho istého pohlavia (dvoch mužov alebo dvoch žien), ako aj o ich právnom ukotvení, či dokonca o požehnaní homosexuálnych manželstiev kňazom. Sv. Otec František sa viackrát vyjadril ústretovo voči homosexuálnym párom svojím známym výrokom: „*Kto som ja, aby som súdil*“ a tiež proti ich diskriminácii.

Toto všetko spôsobila sexualita, ktorá je (od 60. rokov 20. storočia v dôsledku sexuálnej revolúcie) vyzdvihovaná až do takej miery, akoby človek bol iba *animal*, nie racionálna osoba. Platnou cnosťou aj v našich časoch má byť zdržanlivosť a ovládanie sa. A keďže sú homosexuálne páry sterilné, no domáhajú sa adopcie detí, aj tu vyvstáva problém. Nikto sa nepýta, čo to spôsobí samotným deťom? Kde sú ich práva?

Sexuálna revolúcia a rodová ideológia sa, bohužiaľ, javia ako účinný nástroj na devastáciu rodiny ako zväzku muža a ženy s ich prokreatívnym poslaním. Týmto spôsobom dochádza k deštrukcii morálnej štruktúry človeka, keďže dochádza k narušeniu ľudskej dôstojnosti, čo môže mať v budúcnosti vážne následky. Známa nemecká katolícka autorka Gabriela Kubyová tvrdí: „(...) *kultúry odchádzajú z javiska dejín vtedy, keď nechávajú poklesnúť sexualitu na zvieraciu úroveň a na nespútané uspokojovanie pudov.*“^[7] Súčasný sexuálny hedonizmus a homoteror je na jednej strane agresívny, a na druhej obmedzujúci ľudskú

slobodu.

V 21. storočí sú veľmi rozšírené aj tzv. voľné zväzky (konkubináty), odmietajúce manželstvo kvôli neschopnosti dlhodobých záväzkov. Partneri sa domáhajú „práva na skúšku“. Tieto vzťahy sú často nestabilné a riskantné, nakoľko atakujú dôstojnosť žien i mužov. Toto je v rozpore s morálnym zákonom a je vždy ťažkým hriechom, ktorý ich vylučuje zo sviatostného pristupovania k sviatosti Eucharistie. Navyše takéto vzťahy nezabezpečujú úprimnosť a vernosť v medziosobnom vzťahu muža a ženy.

Katolícka morálna teológia sa pozerá aj v 21. storočí na ľudské telo pozitívne, to znamená s úctou a nádejou na budúce vzkriesenie, ale usiluje sa ukázať predovšetkým mladým ľuďom, ako je možné budovať naozajstný autentický vzťah lásky, ktorý rešpektuje ľudskú dôstojnosť a dokáže niesť zodpovednosť za seba i za vzťah s druhým v sviatostne Bohom požehnanom manželstve.

Zdroj: wikimedia commons

VII. Nepokradneš (Ex 20,15; Dt 5,19; Dt 19,18)

Siedme prikázanie prikazuje praktizovať spravodlivosť a lásku pri spravovaní pozemských dobier a zakazuje brať alebo ponechať si cudzí majetok, alebo spôsobovať škodu blížnemu na jeho majetku. „*Ani zloději, ani chamtivci..., ani lupiči nebudú dedičmi Božieho kráľovstva*“ (1Kor 6,10). To znamená, že človek má konať v súlade so spravodlivosťou aj pri spravovaní spoločných pozemských dobier a plodov ľudskej práce.

Boh na samom začiatku zveril zem (spolu s jej materiálnymi zdrojmi) ľuďom, aby sa starali a zveľaďovali zem. Ich postoje nemajú byť pritom sebecké, ale spravodlivé s ohľadom na blížnych, lebo dobrá zeme boli určené celému ľudskému pokoleniu a nie iba jednotlivcom. Na strane druhej je ale nadobúdanie vlastníctva oprávnené, aby sa zabezpečila sloboda a dôstojnosť osôb a aby každé mal zabezpečené základné potreby (jedlo, bývanie, odev) pre vlastný život a život tých, ktorých má na starosti. Aj napriek tomu však treba pamätať na solidaritu s druhými. Právo na súkromné vlastníctvo (hmotné aj nemotné) je oprávnené, no hlavnou cnosťou pri súkromnom vlastníctve, čo zdôrazňoval už staroveký grécky filozof Platón vo svojej *Ústave*, má byť cnosť miernosti. Každá krádež a neoprávnené prisvojenie si cudzieho, alebo vedomé ponechanie si požičaných vecí, či podvádzanie a špekulácie pri obchodovaní (daňové podvody, falšovanie faktúr) sú zakázané. Ekonomická činnosť má byť v súlade so sociálnou spravodlivosťou. Každý má právo na hospodárske podnikanie, ale nie na sebecké seba obohacovanie a na nemorálne vykorisťovanie druhých. Za takýto štýl má zodpovednosť ten, kto podniká, ale aj štát a politici, ktorým bola delegovaná dočasná moc za správu vecí verejných.

VIII. Nevyslovíš krivé svedectvo proti svojmu blížnemu (Ex 20,16)

Toto prikázanie zakazuje prekrúcať pravdu a vydávať krivé svedectvo vo vzťahu k druhým. Týmto činom sa podkopáva dôvera v spoločnosti a aj základy Zmluvy s Bohom, ktorý je prameňom všetkej pravdy. „Boh je pravdivý“ (Rim 3,4). Aj preto sú kresťania povolaní „žiť v pravde“ (Ž 119,30). „Kto verí v neho, neostáva vo tmách“ (Jn 12,46).

Pravdivosť a pravdovravnosť sú cnosti, ktoré sa prejavujú v tom, že človek sa prejavuje ako pravdivý vo svojich slovách aj skutkoch. V trvalej nedôvere a v neustálom opakovanom klamstve sa nedá žiť. Cnosť pravdivosti, ako to vedeli už starovekí filozofi, zachováva správny stred medzi tým, čo sa má povedať v pravde a medzi tajomstvom, ktoré treba diskkrétne zachovať.

Sv. Peter pripomínal kresťanom, že: „*Majú odložiť lož a všetku zlobu, každú lešť, pokrytectvo, závišť a každé ohováranie*“ (1Pt 2,1), pretože: „*Ak sa nejaké tvrdenie, ktoré je v rozpore s pravdou, vyjadrí verejne, nadobúda osobitnú závažnosť. Pred súdom sa stáva falošným svedectvom*“ (Prís 19,9). Ak sa tak stane dokonca pod prísahou, ide o krivú prísahu, ktorá môže prispieť k odsúdeniu nevinného (stačí si pripomenúť 50. roky 20. storočia a mnohé vykonštruované procesy).

Ako vidíme, 8. prikázanie nabáda ľudí k povinnosti rešpektovať dobré meno každej osoby a zakazuje postoje a slová, ktoré môžu spôsobiť nespravodlivú škodu, napr. opovážlivé posudzovanie, alebo ohováranie bez objektívneho dôvodu, ktoré odhaľuje chyby a nedostatky druhého, alebo aj osočovanie, ktoré je v rozpore s pravdou. Takéto skutky sú nebezpečné, pretože ničia dobré meno blížneho. Rovnako v súvislosti s pravdou má kresťan zavrhnúť aj falošné lichotenie či pochlebovanie, ale aj vlastné vystatovanie sa, lži a klamstvá.

Samozrejme, právo na komunikovanie pravdy nie je absolútne. Ľudia žijú v rozličných povolaniach a aj situáciách, ku ktorým patrí napr. svedecké tajomstvo, úradné tajomstvo (politici, vojaci, lekári, právnici). Napriek tomu má každý povinnosť zachovať náležitú zdržanlivosť pokiaľ ide o súkromný život iných ľudí. Previnenia voči pravde totiž vyžadujú nápravu. V súčasnosti sú časté nepravdivé informácie v médiách, v novinách a bulvárnych časopisoch, na sociálnych sieťach. Povinnosť slúžiť pravde dnes veľmi pokrívava. Žurnalisti, novinári a politici sa zväčša neospravedľujú, a ak, tak iba vtedy, keď sa ospravedlnenia niekto domáha súdnou cestou. Spoločnosť má právo na pravdivé informácie, a to bez výhrad.

IX. Nebudeš žiadostivo túžiť po dome svojho blížneho. Nebudeš túžiť po manželke svojho blížneho, ani po jeho sluhovi, služke, ani po volovi, ani po oslovi, ani po ničom, čo patrí tvojmu blížnemu (Ex 20,17)

Deviate prikázanie zakazuje telesnú žiadostivosť (*concupiscenntia*), ktorá je dôsledkom dedičného hriechu a vnáša neporiadok do spoločnosti, ktorý oslabuje morálne schopnosti jednotlivých ľudí. Ide o hnutia zmyslovej túžby (*appetitus sensibilis*), ktorá podľa sv. Pavla „odporuje duchu“ (Gal 5,16.17. 24; Ef 2,3). Sv. Matúš evanjelista dokonca s istou dávkou prísnosti dodáva, že: „*Každý kto na ženu hľadá žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci*“ (Mt 5,28). Sv. Ján evanjelista rozlišoval až tri druhy nezriadenej túžby: „*žiadostivosť tela, žiadostivosť očí a pýcha života*“ (1Jn 2,16).

Každý zápas s telesnou žiadostivosťou predpokladá dve veci: očisťovanie srdca a praktizovanie cnosti miernosti, ktorá je súčasťou skromnej cudnosti. Iba očistené srdce vie „*dať do súladu rozum s vôľou a vieru s láskou a umožňuje srdcu chápať to, v čo verí*“.[8] Tým, čo majú čisté srdce, je v *blahoslavenstvách* prisľúbené, že „*uvidia Boha*“ (Mt, 5,8). V čistom srdci sú čisté úmysly, pohľady, city, láska. Naši blížni si zaslúžia úctu a rešpekt v každom ohľade.

X. Nebudeš žiadostivo túžiť po ničom, čo patrí tvojmu blížnemu (Ex 20,17; Dt 5,21)

Desiate prikázanie dopĺňa a rozvíja deviate. Zakazuje túžbu po cudzom majetku, ktorej koreňom je závišť a jej ovocím sú krádeže, lúpeže, podvody, násilnosti, nespravodlivosti a nezriedka aj vraždy. Zmyslové túžby v takýchto prípadoch prekračujú rozumnú mieru kvôli pozemským dobrám, napr. u tých ľudí, ktorí sa obohacujú na úkor iných (politici, ktorí kradnú zo spoločného majetku štátu, sebeckí kupci s cieľom čo najväčšieho seba obohatenia, skorumpovaní právnici, nespravodliví podnikatelia). Úlohou všetkých ľudí a aj spoločnosti ako celku je krotiť túžby po cudzích veciach, ako na to upozorňuje autor *Knihy Kazateľ*: „*Lakomec sa nikdy nenasytí peniazmi*“ (Kaz 5,9).

Prameňom spomenutých túžob, ako sme to už vyššie spomenuli, je závišť a s ňou súvisiaca nenásytnosť. Pán Ježiš aj preto počas svojho života na zemi pripomínal svojim učeníkom potrebu „*odpútať sa od bohatstva*“, lebo toto je podmienkou pre vstup do Nebeského kráľovstva. Kvôli tomu majú veriaci ľudia koordinovať svoje náklonnosti a túžby, aby neprilipli až príliš k pozemským veciam, k materiálnym statkom a k bohatstvu. Ježiš sám „*(...) hoci bol bohatý. stal sa pre nás chudobným*“ (2Kor 8,8), aby nám dal príklad. Odovzdanosť a dôvera voči Bohu vyjadrená v spravodlivých skutkoch pripravuje veriacich ľudí na blahoslavenstvo „*chudobných v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo*“ (Mt 5,3).

Záver

Desať Božích prikázaní, ktoré boli dané Izraelu na istom úseku dejín, patria k realitám nadčasovým. Tieto nariadenia jednoznačne transcendujú všetky existujúce pozitívne zákony, ktoré boli sformované ľudskými zákonodarcami v priebehu dejín a vekov. Aj z tohto dôvodu by nemali byť nikdy predmetom politizujúcich snáh a ani predmetom liberálnych interpretácií, ako sa to stáva v dnešnom sekulárnom svete „bez Boha“, v ktorom sme postavili (na piedestál výlučne prináležiaci iba Bohu) nedokonalého človeka, ako akéhosi pomyselného svetového vládcu. V našej dobe sme zbožštili materiálneho človeka bez akejkoľvek duchovnej formácie a vedu, pokrok a život v bohatstve sme povýšili za jediný cieľ na zemi.

Božie prikázania vo svete, v ktorom už niet hriech len samý chaos, nakoľko efekt hriešnych štruktúr sa pomaly vyčerpá, vyznievajú veľmi rušivo. A tak ostáva len svojvôľa, živočíšny inštinkt a pyšný vzdor. Vlastne už nič nie je nemorálne a ani zlé, preto je dovolené všetko. Zlo už neexistuje a „Boh je mŕtvý“, ako to vyhlasoval *Zarathustra* v diele nemeckého filozofa F. Nietzscheho (1844 – 1900), avšak Nietzsche vkladá do úst svojho hlavného protagonistu aj provokujúcu otázku: „*Ako nájdeme pokoj my vrahovia?*“

Alebo možno azda našu situáciu prirovnať k hlavnej postave Radiona Raskolnikova v Dostojevského románe *Zločin a trest*, ktorý si prial okúsiť mieru najvyššej slobody človeka „bez Boha“, a preto sa rozhodol zabiť, aby napokon po dlhých útrapách priznal, že „skutočne slobodným človekom je len ten, kto je v Kristovi“.

Aj súčasný človek sa mylne domnieva, že je pánom sveta, preto nevidí nekonečnosť v Bohu, ale jedine v sebe samom. Rozmýšľajúci ľudia však pýtajú: Kde sa podeli mocní a naivne sa hrajúci na nekonečných? Neskončili azda na konci svojho života v absolútnom nihilizme, v zúfalstve a ničote bez zmyslu? Nevedie takáto cesta iba k zúfalstvu. V situácii, keď človek už nemá žiadnu mravnú povinnosť, jedinou mierou zostáva iba ekonomický a materiálno-technický pokrok. Lenže človek je duchovno-telesný a k jeho osobe patrí aj duchovná dimenzia, vďaka ktorej sa dokáže „obetovať pre druhých s láskou v štýle daru“, v ktorom možno objaviť skutočnú veľkosť osoby i jej duchovnú tvár.

Ľudstvo ako celok nesmie rezignovať od vysokých ideálov, ani od pravdy a dobra, ba ani od reality, lebo bez nich sklzáne k neľudskosti. Ľudia by mali pochopiť, že v sebe samých nosia nesmrteľnú dušu a život, ktorý žijú na zemi, je limitovaný.

Jediným verifikovaným východiskom je iba „ukotvenie seba“ v Bohočloveku, ktorý je prototypom dokonalosti. Morálny život predstavuje komplexnú syntézu, celosťnosť životného dynamizmu jednotlivca aj spoločnosti. Túto komplexnosť podmieňujú minulé i prítomné javy, ktoré sú neodvolateľne otvorené voči budúcnosti, o ktorej nikto z ľudí s istotou nič nevie, okrem toho, čo nám bolo zjavené v *Písme* Starého aj Nového zákona.

Poznámky:

[1] Mojžiš vyšiel z ľudu. Svojím osobným svedectvom tlmočil potrebu života v harmónii s Bohom, no v časoch ťažkej krízy, bol však nútený zaviesť voči ľudu prísnu disciplínu. Nikdy ju však nepovažoval za cieľ sám v sebe. Vyžadoval ju iba kvôli dielu, ktoré mal vykonať, teda pre budúcnosť, ktorú by mohol neporiadok zničiť. O Mojžišovi ako o človeku vieme málo, je akoby v úzadí svojho diela. Celá administratívna organizácia Izraela spočívala v kmeňovom systéme (12 kmeňov podľa 12 Jakubových synov, vrátane kmeňa Levitov, ktorému Mojžiš zveril obradný kult). Izrael bol od čias *Sinajskej zmluvy* konfrontovaný vo svojom morálnom správaní s požiadavkami *Desatora* identifikujúcimi sa so Zákonom, ktorý je slovom i hlasom Pánovým.

[2] Hebrejské slovo *Yisrāel* znamená „Boh bojuje“ alebo aj „Boh vládne“.

[3] Zaužívaný termín *Dekalóg* pochádza z patristickej tradície. Po prvý raz ho použil ranocirkevný otec a lyonský biskup a mučeník sv. Irenej[3] (130 – 202), ktorý bol žiakom sv. Polykarpa a ten zasa žiakom sv. apoštola Jána.

[4] BOETHIUS, A. M. T. S. : *De duabus naturis et una persona Christi*, 3, In: PL 64, 1345.

[5] Prameňmi katolíckej morálnej teológie sú: a) *Písmo sväte* (46 spisov Starého zákona + 27 spisov Nového zákona (4 evanjeliá, Skutky apoštolov, Apoštolské listy (spolu 21) + Zjavenie sv. Jána); b) *Tradícia* (od latinského slova *traditio* – podanie), ktorá predstavuje učenie cirkevných Otcov; c) *Živé magisterské učenie Cirkvi* (magistérium – odvodené od latinského slova *magister* – učiteľ). Hierarchické zoradenie týchto troch prvotných prameňov sa líši podľa zorného uhla, z ktorého sa na tieto pramene pozeráme.

– Z hľadiska nadčasovosti je na prvom mieste *Písmo sväte*. Ono je večne platným Božím slovom, v ktorom je prítomný Boh sám. On sa z vlastnej iniciatívy skláňa k človeku.

– Z hľadiska bezprostrednosti je na prvom mieste *Cirkev*, keďže je pre nás najbližším normatívnym prameňom viery a teológie (tzv. *norma proxima*). Prostredníctvom Cirkvi sa dostávame do kontaktu s *Písmom* aj s *Tradíciou*. (porov. CHIAVACCI, E. *Teologia morale*

fondamentale. Assisi: Cittadella Editrice, 2007, s. 35).

[6] *Katechizmus katolíckej Cirkvi*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1999, kánon č. 2143, s. 526.

[7] KUBY, G. *Globálna sexuálna revolúcia. Strata slobody v mene slobody*. Bratislava, Lúč, 2013, s. 28–29.

[8] Sv. Augustín: *De fide et symbolo*. In: PL, 40, 196.

Článok vyšiel pôvodne na portáli www.slovenskikatolici.sk

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/dekalog-desat-bozich-prikazani/>